

שבועות פרק חמישי שבועת הפקדון

מתוך "גמרא נו ח ה"

על שם הורי נפתלי וחנה הולנדר הכ"מ

(שבועות לו, ב)

משנה :

שבועת הפקדון נוהגת באנשים ובנשים (אידי דתנא בשבועת העדות באנשים ולא בנשים כו' תננהו נמי לכולהו), ברחוקים ובקרובים (שבעל הפקדון קרוב לזה שהפקדון אצלו), בכשרים ובפסולים בפני בית דין ושלא בפני בית דין מפי עצמו (אם מפיו נשבע שהוציא שבועה מפיו, או שענה "אמן" אחר שבועה, ואחר כך הודה - חייב קרבן, דכתיב (ויקרא ה, כא) וכחש בעמיתו - כל דהו) ומפי אחרים (שלא ענה "אמן", כגון "משביעני עליך שתחזיר לי פקדוני" ואמר "אין לך בידי") - אינו חייב עד שיכפרנו בבית דין (משום דמושבע מפי אחרים בפקדון לא כתיב, ומשבועת העדות גמרינן ליה), דברי רבי מאיר (וסבירא ליה לרבי מאיר דון מינה ומינה, והתם - בבית דין, כדפרישנא בפירקין לעיל (דף לא.)) ;
וחכמים אומרים: בין מפי עצמו בין מפי אחרים, כיון שכפר בו - חייב (דסבירי להו, דון מינה ואוקי באתרה, כדפרישנא בפירקין דלעיל (שם))
וחייב על זדון השבועה (דלא כתיב בהו 'ונעלם'; 'זדון השבועה' = שזכור על הפקדון ויודע שמתחייב על כפירתו קרבן); ועל שגגתה עם זדון הפקדון (ששגג בקרבן והזיד בפקדון: דידע דהזיד בפקדון וכפר, אבל אינו יודע אם חייב עליו קרבן), ואינו חייב על שגגתה גרידא (אם סבור לישבע באמת, משום דאנוס הוא);
ומה חייב על זדונה? - אשם (הקנוי) בכסף שקלים (בשני סלעים, דהכי כתיב גבי איל האשם: 'בערך כסף שקלים' (ויקרא ה, טו)).

[משנה ב] שבועת הפקדון כיצד? אמר לו "תן לי פקדוני שיש לי בידך"! - "שבועה שאין לך בידי"!; או שאמר לו "אין לך בידי"! "משביעך אני" ואמר "אמן" - הרי זה חייב;
השביע עליו חמש פעמים - בין בפני בית דין ובין שלא בפני בית דין, וכפר - חייב על כל אחת ואחת.
אמר רבי שמעון: מה טעם? - מפני שיכול לחזור ולהודות (אחר כפירה); נמצא שבכל שבועה הוא כופר ממון).

[משנה ג] היו חמשה תובעים אותו, אמרו לו "תן לנו פקדון שיש לנו בידך"! "שבועה שאין לכם בידי"! - אינו חייב אלא אחת;
"שבועה שאין לך בידי, ולא לך, ולא לך" - חייב על כל אחת ואחת.
רבי אליעזר אומר: עד שיאמר "שבועה" באחרונה ("אין לך בידי, לא לך, ולא לך [שבועה] [וכן מפורש בברייתא בדף לח, א]; דהשתא קיימא שבועה אכולהו).
רבי שמעון אומר: עד שיאמר "שבועה" לכל אחד ואחד.
"תן לי פקדון, ותשומת יד, גזל, ואבידה שיש לי בידך"! - "שבועה שאין לך בידי" - אינו חייב אלא אחת;
"שבועה שאין לך בידי פקדון, ותשומת יד, וגזל, ואבידה" - חייב על כל אחת ואחת;
"תן לי חטין ושעורין וכוסמין שיש לי בידך" - "שבועה שאין לך בידי" - אינו חייב אלא אחת;
"שבועה שאין לך בידי חטין, ושעורין, וכוסמין" - חייב על כל אחת ואחת;
רבי מאיר אומר: אפילו אמר "חטה ושעורה וכוסמת" (בגמרא מפורש לה) - חייב על כל אחת ואחת;
[משנה ד] "אנסת", ו"פיתית את בתי", והוא אומר "לא אנסתי" ו"לא פיתיתי" - "משביעך אני" ואמר "אמן" - חייב;
רבי שמעון פוטר, שאינו משלם קנס על פי עצמו (וכיון דאי אודי לא מיחייב לשלומי, כי כפר נמי - לאו ממונא קא כפר ליה);

אמרו לו: אף על פי שאינו משלם קנס על פי עצמו - משלם בשת ופגם על פי עצמו (הילכך ממונא כפריה; ובגמרא מפרש פלוגתיהו).

[משנה ה'] "גנבת את שורי" ! והוא אומר "לא גנבתי" - "משביעך אני" ואמר "אמן" - חייב;
"גנבתי אבל לא טבחתי ולא מכרתי" - "משביעך אני" ואמר "אמן" - פטור.
"המית שורך את שורי" והוא אומר "לא המית" - "משביעך אני" ואמר "אמן" - חייב;
"המית שורך את עבדי" והוא אומר "לא המית" - "משביעך אני" ואמר "אמן" - פטור ('המית שורך את עבדי' - קנסא הוא דמשלם: שלשים סלעים, אפילו אינו שוה אלא דינר);
אמר לו "חבלת בי ועשית בי חבורה", והוא אומר "לא חבלתי ולא עשיתי בך חבורה" - "משביעך אני" ואמר "אמן" - חייב;
אמר לו עבדו "הפלת את שיני" ו"סימית את עיני" ! והוא אומר "לא הפלתי" ו"לא סימיתי" - "משביעך אני" ואמר "אמן" - פטור ('אמר לו עבדו הפלת את שיני' - קנסא: הוא שיוציא את עבדו לחרות בשביל אבר, והרי הוא כבהמתו);
זה הכלל: כל המשלם על פי עצמו - חייב, ושאינו משלם על פי עצמו - פטור.

גמרא:

רב אחא בר הונא ורב שמואל בריה דרבה בר בר חנה ורב יצחק בריה דרב יהודה תנו שבועות בי רבה; פגע בהו רב כהנא, אמר

(שבועות לז, א)

להו: הזיד בשבועת הפקדון והתרו בו מהו כיון דחידוש הוא דבכל התורה לא אשכחן מזיד דמייתי קרבן (לאו דוקא 'כל התורה' קאמר, שהרי ארבעה מביאין על הזדון כשגגה: הבא על השפחה, ונזיר שנשטמא, ושבועת העדות, ושבועת הפקדון) והכא מייתי קרבן, לא שנא אתרו ביה ולא שנא לא אתרו ביה? או דלמא הני מילי היכא דלא אתרו ביה, אבל היכא דאתרו ביה - מילקא לקי, קרבן לא מייתי? או דלמא הא והא עבדינא (חייב קרבן או מלקות או שניהן? וגבי שבועת העדות - אף על גב דחייב נמי מזיד כשוגג - ליכא למיבעי הך בעיא, משום דאין התראת ודאי בשבועת העדות: דמי יודע שהם יודעים לו עדות ויכול להתרות בו)?

(הכי גרסינן): אמרו ליה: תנינא: 'חמורה הימנה שבועת הפקדון (שבועת העדות) שחייבין על זדונה מכות (מה שאין כן בעדות, שאין בה התראת ודאי) ועל שגגתה (עם זדון הפקדון) אשם בכסף שקלים (ובעדות קרבן עולה ויורד)': מדקאמר ליה 'על זדונה מכות' - מכלל דאתרו ביה, וקאמר מכות - אין, קרבן לא! ומאי חומרא (דמכות מקרבן, הואיל ולא תרויהו עבדינן ביה? הא בעדות מייתי קרבן!)? (ומשני): דניחא ליה לאיניש דמייתי קרבן ולא לילקי.
אמר להו רבא בר איתי (לרבנן): (הך מתניתין דקתני להו - מהכא לא תפשטה, דלעולם קרבן איכא לרבנן), מאן תנא זדון שבועת הפקדון לא ניתן (זדונה) לכפרה? - רבי שמעון (היא, דקאמר: שבועת הפקדון - לא ניתן זדונה לכפרה, כדאמרן בפירקין דלעיל: שכן לא עשו בו מושבע כנשבע ומזיד כשוגג), אבל לרבנן קרבן נמי מייתי.
אמר להו רב כהנא: בר מינה דההיא (לא תדחקוה לאוקומה כרבי שמעון, ובעיין נמי לא תפשטוה), דאנא תנינא לה - והכי תנינא לה: '[שבועת הפקדון] אחד זדונה ואחד שגגתה אשם בכסף שקלים'; ומאי חומרא (הא שבועת העדות נמי זדונה ושגגתה קרבן)? (היינו חומרא): דאילו התם חטאת בת דנקא (ולא נתנה בה תורה קצבה ויכול לקנותה במעה כסף; 'דנקא' = שתות, והיינו 'מעה' שהיא אחד מששה בדינר), והכא אשם בכסף שקלים;

וליגמר מינה (למיפשט בעיין דמייתי קרבן ולא לקי)?

(ומשני): דלמא דלא אתרו ביה (גירסת רש"י: התם בדלא אתרו ביה קאמר: דהא לא איירי בה במלקות כלל).

[ל"א (לא אם אמרת. לא ידעינן במאי קאי 'לא אם אמרת' - בכתב יד מינכן אינו)]

תא שמע: 'אין חייבין על שגגתה; מה הן חייבין על זדונה? - אשם בכסף שקלים' מאי לאו בדאתרו ביה? הכי נמי דלא אתרו ביה.

תא שמע: 'לא אם אמרת בנזיר טמא, שכן לוקה - תאמר בשבועת הפקדון שאינו לוקה? מדקאמר 'לוקה' - מכלל דאתרו ביה, וקאמר 'תאמר בשבועת הפקדון שאינו לוקה' - אבל קרבן מייתי? מאי 'אינו לוקה' - דאינו נפטר במלקות. מכלל דנזיר טמא נפטר במלקות! הא קרבן כתיב ביה ('והזיר לה' את ימי נזרו והביא כבש בן שנתו וכו') (במדבר ויב) ! ? התם דמייתי קרבן כי היכי דתיחול עליה נזירות בטהרה (שמתחיל למנות מעכשיו, ותלה הכתוב בקרבן, ולא לכפרה הוא בא) .

אמרוה רבנן קמיה דרבה (הנך רבנן דלעיל, דתנו שבועות בי רבה - אמרו לפניו שכן שאל רב כהנא מהם); אמר להו: (מדקא מיבעי ליה באתרו ביה) מכלל (דפשיטא ליה) דכי לא אתרו ביה (הני סהדי) ואיכא עדים - מיחייב (דמיחייב קרבן ואף על גב דידעי הני סהדי שהוא חייב לו) ? (ואמאי מיחייב? והא לא תועיל לו כפירתו, ועל כרחו ישלם, נמצא) כפירת דברים בעלמא הוא ! ?

אלמא קסבר רבה: הכופר בממון שיש עליו עדים - פטור (מקרבן) . אמר ליה רב חנינא לרבה: תניא דמסייע לך: ' (ויקרא ה, כב) [או מצא אבדה וכחש בה ונשבע על שקר על אחת מכל אשר יעשה האדם לחטא בהנה] 'וכחש בה' פרט למודה לאחד מן האחין (שיש לו חלק בממון זה, וכשתבעו האח השני כפר) או לאחד מן השותפין; 'ונשבע על שקר' - פרט ללוה בשטר וללוה בעדים' (קסלקא דעתא לכופר ממון שיש לו עליו שטר או עדים) .

אמר ליה: אי משום הא - לא תסייען (דהא מתניתא - לאו בכופר ממון קאמר) , (אלא) באומר "לוייתי - ולא לוייתי בעדים; לוייתי - ולא לוייתי בשטר" (במודה בממון וכופר שלא מסר לו שטר עליו, ולא היו עדים בדבר) ; ממאי? מדקתני 'וכחש בה' - פרט למודה לאחד מן האחין או לאחד מן השותפין: 'האי לאחד מן האחין היכי דמי? אילימא דאודי ליה בפלגא דידיה - הא איכא כפירה דאידיך! ? אלא - לאו דאמרי ליה "מתרוינן יזפת" (משנינו לוית) " ואמר להו "לא, מחד מינייכו יזפי" (ממך לויתי כל המנה, ולא היה לחבירך חלק בו) , , דהויא ליה כפירת דברים בעלמא? ומדרישא כפירת דברים - סיפא נמי כפירת דברים .

<סימן חובה כיתות דבעל הבית חומר נזירא>

תא שמע: 'אינו חייב על שגגתה; ומהו חייב על זדונה? אשם בכסף שקלים. ' מאי - לאו זדון עדים (שהתרו בו) ? לא, זדון עצמו .

תא שמע: 'היו שתי כתי עדים; כפרה הראשונה ואחר כך כפרה השניה - שתיהן חייבות, מפני שיכולה עדות להתקיים בשתיהן'; בשלמא שניה תחייב - דהא כפרה לה כת ראשונה, אלא ראשונה אמאי מיחייבא?

(שבועות לו, ב)

הא קיימא שניה (אלא לאו שמע מינה כפירת ממון שיש עליו עדים הויא כפירה) ? אמר רבינא: הכא במאי עסקינן? כגון שהיתה שניה בשעת כפירת הראשונה קרובין בנשותיהן (נשואי שתי אחיות, דההיא שעתא לא חזו לאסהודי) ונשותיהן גוססות (ואם תאמר 'למה לי למיתנא?' - איצטריך, כגון שהיו גוססות באותה שעה) ; מהו דתימא (קיימא לן) רוב גוססין למיתה (והוו להו כמתות, והוה ליה ממון שיש עליו עדים, דלא תתחייב ראשונה) - קא משמע לן: השתא מיהת חיי ניהו, ולא שכיבי (ואף על גב דרוב גוססין למיתה, כל זמן שלא מת - חי הוא לכל דברים) .

תא שמע: בעל הבית שטען טענת גנב בפקדון (פטור עצמו על ידי גניבה: שטען "נגנב הימני", ושומר חנם פטור מגניבה, וקיימא לן בבבא קמא (דף סג:) שאם נשבע ובאו עדים - משלם כפל, כגנב עצמו, אבל אם הודה אחר כך - אין כאן כפל, דמודה בקנס פטור; אבל חומש ואשם - יש, משום שבועת הפקדון) , ונשבע והודה ובאו עדים ('ונשבע והודה ובאו עדים' גרסינן, ולא גרסינן 'אחרי כך') : אם עד

שלא באו עדים הודה - משלם קרן וחומש ואשם; אם משבאו עדים הודה - משלם תשלומי כפל (משום עדים) ואשם (משום שבועה, אבל חומש לא משלם, וילפינו לה בבבא קמא מהאי קרא 'ושלם אותו בראשו וחמישיתו יוסף עליו' [ויקרא ה, כד]: ממון המשתלם בראש מוסיף חומש, ושאינו משתלם בראש - כגון זה, שישלם עליו כפל - אין מוסיף חומש) ' !
הכא נמי כדרכינא (שהיו עדים קרובים בנשותיהן בשעת שבועה, לפיכך חייב קרבן, כמאן דליתניהו) .

אמר ליה רבינא לרב אשי: תא שמע: 'חמורה ממנה שבועת הפקדון שחייבין על זדונה מכות ועל שגגתה אשם בכסף שקלים': מדקאמר לוקה - מכלל דאיכא עדים, וקאמר 'על שגגתה אשם בכסף שקלים' !
אמר להו רב מרדכי: בר מינה דההיא (אין ללמוד הימנה, דלא איירי במכות כלל, ודלמא בזדון עצמו קאמר ולא בזדון עדים), דהאמר להו רב כהנא: אנא תנינא לה, והכי תנינא לה: 'אחד זדונה ואחד שגגתה - אשם בכסף שקלים' .
תא שמע: 'לא אם אמרת בנזיר טמא שכן לוקה תאמר בשבועת הפקדון שאינו לוקה' - היכי דמי? אי דליכא עדים (דאתרו בנזיר) - אמאי לוקה? אלא פשיטא דאיכא עדים, וקתני 'תאמר בשבועת הפקדון שאינו לוקה' - מלקא הוא דלא לקי, אבל קרבן מייתי!
תיוכתא דרבה - תיוכתא .

רבי יוחנן אמר: הכופר בממון שיש עליו עדים - חייב; בשטר - פטור.
אמר רב פפא: מאי טעמיה דרבי יוחנן? עדים עבידי דמייתי (הלכך מהניא ליה כפירתו: אם ימותו העדים), שטר הא מנח.
אמר ליה רב הונא בריה דרב יהושע לרב פפא: שטרא נמי עביד דמרכס! אלא אמר רב הונא בריה דרב יהושע: היינו טעמיה דרבי יוחנן: משום דהוה (האי שטר) שטר שעבוד קרקעות (ממון שהקרקעות משועבדים לו, והכופר בו - ככופר בקרקעות), (וקיימא לן לקמן (דף מב:)) ואין מביאין קרבן על כפירת שעבוד קרקעות (הלכך - כי אישתבע נמי - אין לה דין חיוב שבועה להביא עליה קרבן) .

איתמר: משביע עדי קרקע - פליגי רבי יוחנן ורבי אלעזר: חד אמר חייב וחד אמר פטור.
תסתיים דרבי יוחנן דאמר פטור, מדאמר רבי יוחנן: הכופר בממון שיש עליו עדים - חייב, שטר - פטור, וכדרב הונא בריה דרב יהושע (דפריש טעמא דרבי יוחנן משום ד'אין חייבין על כפירת [שעבוד] קרקעות') !
תסתיים .

אמר ליה רבי ירמיה לרבי אבהו: לימא רבי יוחנן ורבי אלעזר בפלוגתא דרבי אליעזר ורבנן קא מיפלגי,
דתניא: 'הגוזל שדה מחבירו ... ושטפה נהר - חייב להעמיד לו שדה' (דקסבר קרקע נגזלת, וקיימא לה ברשות גזלן, וקרין ביה 'והשיב את הגזלה' [ויקרא ה, כג])
- דברי רבי אליעזר; וחכמים אומרים: אומר לו "הרי שלך לפניך" [דברי חכמים במשנה בבא קמא פ"ה מ"ה] (קסבר קרקע אינה נגזלת, וכי שטפה נהר - ברשותיה דמרא קמא היא קיימא) , ואמרינן: במאי קמיפלגי? - רבי אליעזר דריש רבויי ומיעוטי, ורבנן דרשי כללי ופרטי;
רבי אליעזר דריש רבויי ומיעוטי: [ויקרא ה, כא: נפש כי תחטא ומעלה מעל בה' וכחש בעמיתו בפקדון או בתשומת יד או בגזל או עשק את עמיתו] 'וכחש בעמיתו' - ריבה; 'בפקדון או בתשומת יד' - מיעט; 'או מכל אשר ישבע' חזר וריבה: ריבה ומיעט וריבה - ריבה הכל; מאי ריבה? - ריבה כל מילי, ומאי מיעט? - מיעט שטרות (שאינן גופן ממון, שאינן אלא לדאיה שבהן);
ורבנן דרשי כללי ופרטי: 'וכחש בעמיתו' - כלל; 'בפקדון או בתשומת יד או בגזל' - פרט; 'או מכל אשר ישבע עליו' - חזר וכלל; כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט: מה הפרט מפורש דבר המטלטל וגופו ממון - אף כל דבר המטלטל וגופו ממון, יצאו קרקעות שאין מטלטל, יצאו עבדים שהוקשו לקרקעות, יצאו שטרות שאף על פי שמטלטלין - אין גופן ממון

מאן דמחייב (עלייהו דין קרבן שבועה) - כרבי אליעזר (כי היכי דמרבא להו לענין השבה - מרבא להו נמי לכל האמור בענין, וקרבן - בההיא עניינא כתיב), ומאן דפטר - כרבנן.
אמר ליה: לא! מאן דמחייב - כרבי אליעזר, ומאן דפטר - אמר לך:
בהא - אפילו רבי אליעזר מודה (דאף על גב דאיתרבו בענין השבה - לא איתרבו לענין חומש ואשם), דרחמנא אמר 'מכל' ולא 'הכל' (דכי אהדר קרא ונקט ענין חומש ואשם - כתיב [ויקרא, כד] 'או מכל אשר ישבע עליו לשקר וגו' 'וחמישיתו יוסף עליון פסוק כה' 'את אשמו יביא... [פסוק כו]... [על אחת] מכל [אשר יעשה לאשם בה] ולא 'הכל', ואימעית להו דבר שאינו דומה לפרט).

אמר רב פפא משמיה דרבא: מתניתין נמי דיקא (כרבי יוחנן: דאין חיוב קרבן שבועה בקרקעות): דקתני 'גנבת את שורי' והוא אומר "לא גנבתי"; "משביעך אני" ואמר "אמן" - חייב, ואילו "גנבת את עבדי" לא קתני; מאי טעמא? לאו משום דעבד איתקש לקרקעות (והתנחלתם אותם לבניכם אחריכם) לרשת אחוזה (שם כה, מו) - כאחוזא, ואין מביאין קרבן על כפירת שעבוד קרקעות?
אמר רב פפי משמיה דרבא: אימא סיפא 'זה הכלל: כל המשלם על פי עצמו - חייב, ושאינו משלם על פי עצמו - פטור'; 'זה הכלל' לאתויי מאי? לאו לאתויי 'גנבת את עבדי'?

(שבועות לח, א)
אלא מהא ליכא למשמע מינה.

שבועת הפקדון כיצד? תן לי פקדון שיש לי בידך [שבועת הפקדון כיצד? אמר לו "תן לי פקדוני שיש לי בידך"! - "שבועה שאין לך בידך"!; או שאמר לו "אין לך בידך"! "משביעך אני" ואמר "אמן" - הרי זה חייב;
השביע עליו חמש פעמים - בין בפני בית דין ובין שלא בפני בית דין, וכפר - חייב על כל אחת ואחת. אמר רבי שמעון: מה טעם? - מפני שיכול לחזור ולהודות. היו חמשה תובעים אותו, אמרו לו "תן לנו פקדון שיש לנו בידך"! "שבועה שאין לכם בידך"! - אינו חייב אלא אחת;
"שבועה שאין לך בידך, ולא לך, ולא לך" - חייב על כל אחת ואחת. רבי אליעזר אומר: עד שיאמר "שבועה" באחרונה.
רבי שמעון אומר: עד שיאמר "שבועה" לכל אחד ואחד.
"תן לי פקדון, ותשומת יד, גזל, ואבידה שיש לי בידך"! - "שבועה שאין לך בידך" - אינו חייב אלא אחת];

תנו רבנן: פָּלַל - אינו חייב אלא אחת; פרט - חייב על כל אחת ואחת (לקמיה מפרש מאי כלל ומאי פרט), דברי רבי מאיר; רבי יהודה אומר: "שבועה לא לך, ולא לך, ולא לך" (ולא לך גרסינן בכולהו, ולא גרסינן 'לא לך') - חייב על כל אחת ואחת. רבי אליעזר אומר: "לא לך, ולא לך, ולא לך, ולא לך שבועה" - חייב על כל אחת ואחת; רבי שמעון אומר: עד שיאמר "שבועה לכל אחת ואחת",

אמר רב יהודה אמר שמואל: כללו של רבי מאיר (זהו) פרטו של רבי יהודה; כללו של רבי יהודה = פרטו של רבי מאיר (מאי ששמע רבי יהודה שהיה עושה רבי מאיר כלל, דהיינו "ולא לך ולא לך" - עשאן רבי יהודה פרט, וממילא שמעינן דפרטו של רבי מאיר היינו "לא לך לא לך"; דאי לא - מאי הוי פרטא לרבי מאיר והוא כללו של רבי יהודה? דאי "לא לך" לרבי יהודה נמי פרטא, ולא חשיבא כלל אלא "שאין לכם" - מאי שנא "ולא לך" דנקט?);

ורבי יוחנן אמר: הכל מודים ב"ולא לך" שהוא פרט (רבי מאיר לא פליג אדברי יהודה ב"ולא לך", והכי קאמר רבי יהודה: "ולא לך" - הוא דהוה פרטא, אבל "לא לך" - כללא, דלא אשבעה קאי; ולקמיה מפרש מהיכא דייק רבי יוחנן דתרווייהו לרבי מאיר פרטי הוו); לא נחלקו אלא ב"לא לך": שרבי מאיר אומר פרט, ורבי יהודה אומר כלל; ואיזהו כללו של רבי מאיר? "שבועה שאין לכם בידך".

במאי קמיפלגי?

שמואל דייק מברייתא ורבי יוחנן דייק ממתניתין:

שמואל דייק מברייתא: מדקאמר רבי יהודה "ולא לך" פרטא הוי, מכלל דשמעיה לרבי מאיר דאמר כללא הוי, ואמר ליה רבי יהודה: פרטא הוי;

ורבי יוחנן אמר: תרווייהו לרבי מאיר פרטא הוי, ואמר ליה רבי יהודה: ב"ולא לך" מודינא לך, ב"לא לך" פליגנא עלך.

ושמואל (אמר לך): עד דאודי ליה אודויי, לפלוג עליה איפלוגי (כלומר: אי ס"ד דשמעיה רבי יהודה לרבי מאיר דמשוי לתרויהו פרטא - לא הוה ליה למינקט מילתא ב"ולא לך", דמודי ליה בגויה, אלא הכי הוה ליה למתני: רבי יהודה אומר: "לא לך" - אינו חייב אלא אחת: למינקט מילתא דפליג עליה בגוה) ! ?

ורבי יוחנן דייק ממתניתין * (סתם מתניתין רבי מאיר): מדקאמר רבי מאיר "שבועה שאין לכם בידי" - כללא הוי, מכלל ד"ולא לך" - פרטא הוי; דאי סלקא דעתך "ולא לך" - כללא הוה, אדמשמע לך "שבועה שאין לכם בידי", נשמעין "שבועה לא לך ולא לך ולא לך", כל שכן "שבועה שאין לכם בידי" !
ושמואל אומר: כל האומר "ולא לך" - כאומר "שבועה שאין לכם בידי דמי".

* [ממשה] היו חמשה תובעים אותו, אמרו לו "תן לנו פקדון שיש לנו בידך" !
"שבועה שאין לכם בידי" ! - אינו חייב אלא אחת; "שבועה שאין לך בידי, ולא לך, ולא לך" - חייב על כל אחת ואחת. [ו] תנן "לא לך ולא לך ולא לך" (וי"ו גרסינן בכולהו, אלמא לרבי מאיר - פרטא הוי, ותיובתא דשמואל) !
תני "לא לך".

תא שמע [ממשה ג]: "תן לי פקדון ותשומת יד וגזל ואבידה" ! ?
תני 'תשומת יד גזל ואבידה'.

תא שמע [ממשה ג]: "תן לי חטין ושעורין וכוסמין" ! ?
תני 'שעורין וכוסמין'.
והאי תנא כל הכי שביש?
תני ואזיל.

אלא הא - מני?
רבי היא, דאמר (במסכת זבחים בפרק שני) 'לא שנא 'כזית כזית' (שוחט את הזבח על מנת לאכול כזית למחר כזית בחוק), ולא שנא 'כזית וכזית' (לא שנא כזית למחר וכזית בחוק) - פרטא הוי (ב' מחשבות הן, ותפיס את הראשונה, והוי פיגול, ושוב אין מחשבה שניה מוציאתו מידי פיגול אליבא דרבי יהודה, דאמר התם 'זה הכלל כל שמחשבת הזמן קדמה למחשבת המקום - פיגול, וחייבין על אכילתו כרת'; ומתניתין דהכא - רבי היא ולא רבי מאיר).

תא שמע מדידה (מדברי מאיר גופיה [בסוף משנה ג]): 'רבי מאיר אומר: אפילו "חטה ושעורה וכוסמת" - חייב על כל אחת ואחת' ! ?
תני "חטה ושעורה וכוסמת" [בלי ווי].

מאי 'אפילו' ?
אמר רב אחא בריה דרב איקא: אפילו חטה בכלל חטין (אם טענו 'חטה' הרי הוא כטענו 'חטין', כדכתיב (שמות ט, לב) 'והחטה והכוסמת לא נכו'), ושעורה בכלל שעורין, וכוסמת בכלל כוסמין.

תן לי פקדון ותשומת יד גזל ואבידה שיש לי בידך [שבועה שאין לך בידי] - אינו חייב אלא אחת; שבועה שאין לך בידי פקדון, ותשומת יד, וגזל, ואבידה - חייב על כל אחת ואחת; "תן לי חטין ושעורין וכוסמין שיש לי בידך" - "שבועה שאין לך בידי" - אינו חייב אלא אחת; "שבועה שאין לך בידי חטין, ושעורין, וכוסמין" - חייב על כל אחת ואחת; רבי מאיר אומר: אפילו אמר "חטה ושעורה וכוסמת" - חייב על כל אחת ואחת: [אם]

"תן לי חטין ושעורין" - אמר רבי יוחנן: פרוטה מכולם מצטרפת (אם אין לו עליו מכולן אלא שוה פרוטה - מצטרפין לחייבו).
פליגי בה (במתניתין ובמילתיה דרבי יוחנן) רב אחא ורבינא: חד אמר: אפרטי מיחייב, אכללי לא מיחייב (חייב על כל אחת ואחת: דקתני מתניתין 'חייב' - שלש קאמר: חדא חטין, וחדא אשעורין, וחדא אכוסמין, - ארבעה לא מחייבין ליה - למימר "שבועה שאין לך בידי" - חדא שבועה באפי נפשה היא, שכלל בה "אין לך בידי כלום" וחזר ופרט "לא חטין" ו"לא כוסמין" ו"לא שעורין", אלא פרטא = פירושה ד"שבועה שאין לך בידי" הוא, וכי אמר רבי יוחנן 'פרוטה מכולן מצטרפת' - לאו אסיפא דמתניתין דחייב ליה על כל אחת ואחת קאי, דכיון דכל חדא וחדא באנפי נפשה הוא - לא מצטרפי אלא ארישא: 'אמר "שבועה שאין לך בידי" - אינו חייב אלא אחת' - פרוטה מכולן מצטרפת לאותה שבועה, דהא חדא היא), וחד אמר: אכללי נמי מיחייב ('חייב על כל אחת ואחת' דקתני מתניתין - ארבע נינהו: חדא אכללא ותלת דפרטא, ודרבי יוחנן - אסיפא נמי קיימא, ואשבועתא דכללא, ומיחייב מיהא חדא [אם הצטרפו לכזית]).

והתני רבי חייא: (היו חמשה תובעין אותו דמתניתין, וכל אחד תבעו חטין ושעורין וכוסמין, ואמר "שבועה שאין לך בידי חטין ושעורין וכוסמין ולא לך ולא לך") הרי כאן חמש עשרה חטאות', ואם איתא (דארבע חטאות הן) - עשרים הויין?! האי תנא דפרטי קא חשיב, דכללי לא קא חשיב (אף על גב דאיתנהו). והא תני רבי חייא (בדוכתי אחריתי) 'הרי כאן עשרים חטאות' (שמע מינה ארבע שבועות הן, ובקמייתא לא חשיב דכללא)? (ומשני: לעולם תלת ניהו, דההיא דכללא - ליתא), (וכי קתני 'עשרים') - ההיא - אפקדון, ותשומת יד, וגזל, ואבידה (דאיכא ארבעה פרטי לכל חד וחד, דהוה להו עשרים).

בעא מיניה רבא מרב נחמן: היו חמשה תובעין אותו ואמרו לו "תן לנו פקדון, תשומת יד, וגזל, ואבידה שיש לנו בידך", אמר לאחד מהן "שבועה שאין לך בידי פקדון, תשומת יד, גזל, ואבידה, ולא לך ולא לך ולא לך ולא לך" - מהו? אחדא מיחייב (אכל חד וחד מהנך בתראי, ד"ולא לך" דקאמר - לאו אפרטא ד'פקדון ותשומת יד' קאי, ואין כאן אלא שמונה חטאות: ארבע משום ראשון, ואחד לכל אחד מן האחרונים)?

(שבועות לח, ב)
או דלמא אכל חדא וחדא מיחייב ("ולא לך" - אפרטא קאי, ויש כאן עשרים)?
תא שמע: דתני רבי חייא: 'הרי כאן עשרים חטאות' היכי דמי? אי דפריש (לכל אחד ואחד "ולא לך פקדון ותשומת יד גזל ואבידה") - רבי חייא מנינא אתא לאשמועינן? אלא לאו דלא פריש, ושמע מינה פרטא הוי.

אנסת ופתית את בתי ויהוא אומר "לא אנסתי" ו"לא פיתיתי" - "משביעך אני" ואמר "אמן" - חייב; רבי שמעון פוטר, שאינו משלם קנס על פי עצמו; אמרו לו: אף על פי שאינו משלם קנס על פי עצמו - משלם בשת ופגם על פי עצמו:

אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן: מאי טעמא דרבי שמעון? הואיל ועיקר קנס הוא תובע (עיקר תביעתו - על הקנס היא, ואף על גב דבושת ופגם נמי בכלל כפירה ניהו - לא מיחייב עליהו כדמפרש ואזיל).

אמר רבא: משל דרבי שמעון - למה הדבר דומה? - לאדם שאמר לחבירו: "תן לי חטין ושעורין וכוסמין שיש לי בידך"; אמר לו "שבועה שאין לך בידי חטין" ואשתכח דחטין הוא דלית ליה, הא שעורין וכוסמין אית ליה - דפטור: דכי אשתבע אחטין - אקושטא משתבע!

אמר ליה אביי: מי דמי? התם בחטין קא כפר ליה, בשעורין וכוסמין לא קא כפר ליה, הכא ככולה מילתא הוא דקא כפר ליה (דהא "לא אנסתי" קאמר, והבושת ופגם בכלל כפירה)! הא לא דמיא (קשיא דאביי הוא דקמטיק למילתיה) אלא לאומר לחבירו "תן לי חטין ושעורין וכוסמין שיש לי בידך" "שבועה שאין לך בידי כלל" ואשתכח חטין הוא דלית ליה, הא שעורין וכוסמין אית ליה, דמיחייב!

אלא כי אתא רבין אמר רבי יוחנן: לדברי רבן שמעון - קנס הוא תובע, ולא בושת ופגם; לדברי חכמים אף בושת ופגם הוא תובע. במאי קא מיפלגי?

אמר רב פפא: רבי שמעון סבר: לא שביק איניש מידי דקיץ ותבע מידי דלא קיץ, ורבנן סברי: לא שביק מידי דכי מודה ביה לא מיפטר ותבע מידי דכי מודה ביה מיפטר.

הדרן עלך שבועת הפקדון